

Corinne Isler in Marjut Jyrkinen

Normalizacija prostitucije v Švici: izvor politik

V Švici je trgovanje s spolnostjo tolerirano od leta 1942, prostitucija pa je zaščiten v Ustavi kot del zagotavljanja ekonomske svobode. Vsako nasprotovanje prostituciji je dojeta kot kontraproduktivno, češ da gre za staromodne ideje o seksualnosti in da se s tem le slabša položaj žensk, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Vloga tistih, ki seks kupujejo, je nepomembna, prav tako se nihče niti ne sprašuje o sami pravici do kupovanja spolnosti.

Zakonodajni okvir enakosti med spoloma in prostitucije v Švici

Ženske v Švici so polno volilno pravico dobile šele leta 1990. Pred tem je veljalo, da se moški in ženske močno razlikujejo in da imajo zato različne pravice in dolžnosti. Sčasoma je prišlo do enakopravnosti v zakonu, izobraževanju in na delovnem mestu. Močno omejene so bile tudi reproduktivne pravice. Do leta 2002 je bil splav ilegalen v vseh primerih, razen če bi nadaljevanje nosečnosti lahko škodovalo ženskemu zdravju.

Leta 1992 je bil sprejet nov zakon o spolnih deliktih. Zakon je kriminaliziral posilstvo znotraj zakona, a le v primeru, če je prijavo vložila žrtev sama. V letu 2004 pa je posilstvo v zakonu postalo preganjano tudi brez prijave žrtve.

Prostitucija je bila tolerirana in s tem *de facto* legalizirana od leta 1942, ko je v veljavo stopil Švicarski kazenski zakonik. Leta 1973 je ekonomska svoboda vključevala tudi prostitucijo. Ekonomska svoboda osebam omogoča, da svobodno izberejo svoj poklic v zasebnem sektorju. Država v to pravico ne sme posegati.

Edina državna zakona v zvezi s prostitucijo prepovedujeta spodbujanje prostitucije (novačenje oseb in prepričitev, da osebe posel zapustijo) in nezakonito prostituiranje (kršenje občinskih predpisov in pogojev glede kraja, časa in načina prostituiranja). Poleg tega je prepovedano trgovanje z ljudmi, tudi z namenom spolnega izkoriščanja.

Pomembni so tudi zakoni, ki so vezani na priseljevanje, saj vplivajo na legalni status oseb v prostituciji, ki niso švicarski državljani. Državljan tretjih držav lahko dobijo delovno dovoljenje, če delo služi ekonomskemu interesu Švice. Navadno nimajo pravice za delo v spolni industriji, ker naj prostitucija ne bi služila ekonomskemu interesu države. Osebe, ki plešejo striptiz, imajo pogodbo, ki jim ne dovoljuje prostituiranja. S tem so želeli preprečiti izkoriščanje, a so dovoljenje ukinili leta 2014, saj zaščita oseb s tem ni bila mogoča.

Čeprav plačevanje za spolnost ni kaznivo, je dogovor med osebo v prostituciji in stranko ter tudi med osebo v prostituciji in »delodajalcem« viden s strani vrhovnega sodišča kot kaznivo dejanje zoper moralnost. V nekem primeru pa je okrožno sodišče razglasilo, da je dogovor med osebo v prostituciji in stranko legalno veljaven in da lahko oseba v prostituciji toži stranko, če ji ta ne plača.

Leta 2011 so v Zürichu uveljavili obvezna dovoljenja za osebe v ulični prostituciji in lastnike bordelov. Osebe, ki se ukvarjajo z ulično prostitucijo, morajo kupiti dnevno karto, ki jim dovoljuje prostituiranje na določenem območju. V Zürichu so le tri taka območja. Osebe v prostituciji in stranke, ki se ne držijo tega pravila, so

kaznovane. Dnevna karta stane približno 4,50 EUR in je lahko kupljena le s predhodno uradno prijavo. Bordeli in saloni morajo imeti licenco, če se vsaj dve osebi ukvarjata s prostitucijo. Oblast nad tem izvaja strogo kontrolo, kar je zmanjšalo število legalnih bordelov v Zürichu. V koledarskem letu se s prostitucijo (kratko ali dolgoročno) ukvarja med 13.000 in 20.000 oseb. V Švici so štiri prizorišča s prostitucijo: ulična prostitucija, masažni saloni (studii, večji bordeli), bari in striptiz bari oz. kabareji. Samo na prvih dveh prizoriščih je prostitucija uradno dovoljena, v (striptiz) barih pa zatrjujejo, da zaposlujejo samo natakarike in plesalke striptiza. V praksi pa so striptiz bari pogosto prostor, kjer se osebe ukvarjajo s prostitucijo in so še posebej ranljive zaradi svojih delodajalcev.

Ocenjeno je, da se s prostitucijo ukvarja največ žensk. Prostitucija v Švici, kot tudi v drugih državah, je močno vezana na spol. Prevladujejo tuje državljanke, v Zürichu največ oseb v prostituciji prihaja iz Madžarske, Bolgarije in Romunije (sploh od leta 2009, kot sta Bolgarija in Romunija postali članici EU). Med letoma 1987 in 2000 naj bil za seks plačalo 23 % moških, starih med 17 in 45 let. V vseh državah pa sicer primanjkuje teh podatkov.

Dva pogleda na prostitucijo: regulacija in spolno delo

Avtorici članka sta se lotili pregleda državnih dokumentov in dokumentov nevladnih organizacij v zvezi s prostitucijo. Podatki se nanašajo na dokumente, ki so bili objavljeni med letoma 2010 in 2015. Prvi model se nanaša na **regulacijo**, drugi na **spolno delo**. Skupno obema pogledoma na prostitucijo je, da gre za sprejemljivo in neizogibno družbeno realnost ter da plačilo za spolnost ni kaznivo.

Regulacijski pogled:

Cilj je omejiti trgovanje s spolnostjo z obveznim licenciranjem bordelov in registracijo oseb, ki se ukvarjajo s prostitucijo. S tem želijo zaščititi splošno javnost pred negativnimi učinki in posledicami spolne industrije, zaščititi javni red, javno zdravje ter izboljšati položaj oseb v prostituciji. Čeprav je omenjena zaščita posameznikov, pa je fokus izključno na represivnih ukrepih z namenom zaščite javnega reda. Kriminalizacija strank ni omenjena, le v primerih, če jih dobijo v delih mesta, na katerih prostituiranje ni dovoljeno. V ospredje pa je postavljeno še zdravje strank, oseb v prostituciji se ne omenja. Uspešnost modela promovirajo s podatki o zmanjševanju prostitucije – manj prostitutk iz vzhodne Evrope in manj strank iz širše geografske regije. Ne omenjajo pa možnosti, da se je posel prestavil v bližnja mesta in predmestja. Obstoje prostitucije ni problematičen, dokler so številke obvladljive in ne motijo prebivalcev, po drugi strani pa želijo strankam omogočiti enostaven dostop do storitev. Opazne so tudi razlike med domačimi in tujimi osebami v prostituciji. Tujke krivijo predvsem za slabši položaj domačih »delavk«, saj nižajo cene, povečuje se delovna negotovost, narašča tudi spolnost brez zaščite. V omenjenem modelu je prostitucija gledana kot tržna niša. Nižanje cen in povečevanje nezaščitenih spolnih odnosih sta neizogibni posledici velike ponudbe. Vloga (predvsem moških) strank je potisnjena na stran, saj se na njih ne gleda kot na del problema. Vprašanje, zakaj kupci plačujejo za spolnost brez zaščite, ni naslovljeno. Zaradi tekmovalnosti si osebe pogosto poiščejo pomoč drugih, ki jim obljublajo določen zaslužek. Pri tujkah se to pogosto zgodi že v matični državi. S tem so storjeni prvi koraki na poti izkoriščanja in trgovanja z ljudmi. V tem primeru je odgovornost za izkoriščanje tujk na strani naročnikov in trgovcev z ljudmi, nasprotno pa so lokalne osebe v prostituciji tretirane kot žrtve zmanjšanega trga in povečane konkurence. Kupci pa niso videni kot ključni pri naraščanju trgovine z ljudmi,

ampak kot podporniki oseb v prostituciji, saj jim omogočajo zaslužek za preživetje in zmanjšujejo tveganje za izkoriščanje.

Regulacijski pogled gleda na prostitucijo kot legitimen poklic, kljub izkoriščanju žensk, nasilju, siljenju v spolnost brez zaščite in visoke cene sob v bordelih. Glavni problem vidijo v ilegalni prostituciji, to pa rešujejo s kaznovanjem oseb, ki nimajo ustreznih dovoljenj. Osebe, ki nudijo svoje storitve, dojemajo kot potencialne kršitelje zakona, ki jih je potrebno nadzorovati in kaznovati, če je to potrebno. Prostitucija je vezana na vprašanje dela in imigracijske zakone.

Prostitucija kot spolno delo:

Negativna stran prostitucije je nasilje, ki pa je lahko zmanjšano oz. odpravljeno brez vprašanja o obstoju prostitucije kot take. Avtorji člankov o prostituciji kot spolnem delu se sklicujejo na uspeh manjšega števila spolnih delavcev. Spregledajo pa strukturno in spolno neenakost, izkoriščanje in škodljive posledice za ženske. Prav tako ne naslavljajo izvora in posledic posameznikove odločitve za prostitucijo in ne upoštevajo struktur zatiranja. Razlikujejo pa med dobrimi in slabimi strankami na predpostavki, da imajo lahko kupci pozitiven vpliv na trgovanje s spolnostjo (kupci lahko prispevajo k promociji poštenih in človeških pogojev v prostituciji). Prostitucija je normalizirana s pravico do plačevanja za seks. Kupci tako opravičijo plačilo za storitev in ohranjajo lastno podobo, da so dobre in odgovorne stranke. Legitimnost povpraševanja je samoumevna. V potrošniški kulturi je potrošništvo, tudi spolnih storitev, način samoizražanja in potencialen vir identitete. Posamezniki so videni kot najboljši poznavalci svojih potreb in zato tudi ne bi smeli kritizirati njihovih odločitev. Vloga spolne industrije, ki kreira te potrebe, je prezrta. Pomemben je kritičen pogled na spolno in tudi drugo industrijo, ki naj bi s ponudbo zgolj zadovoljevala povpraševanje (moških) potrošnikov.

Argumenti, ki zagovarjajo obstoj direktne povezave med prostitucijo in trgovanjem z ljudmi, so videni kot stigmatizacija »spolni delavcev«. Seveda niso vse ženske v prostituciji žrtve izkoriščanja in trgovanja z ljudmi, hkrati pa samo to dejstvo ni dovolj, da ovržemo to povezavo. Prostitucija in trgovanje z ljudmi sta povezana, saj povpraševanje po prostituciji naraste v primerih legalizacije, saj kupovanje dostopa do ženskega telesa postane družbeno sprejeto. Odločitev za prostitucijo je pogosto videna kot izbira med drugimi (pogosto) slabo plačanimi deli, sploh za manj izobražene, revne in pogosto migrantke. Kljub dejstvu, da je prostitucija sprejeta in celo promovirana med ženskami, to ne zanika zatiralnih karakteristik, ki jih ima. Na Nizozemskem, kjer je prostitucija legalizirana, je skoraj nemogoče razlikovati med »prostovoljno« in »prisilno« prostitucijo. Kaznovanju kupovanja spolnosti zagovorniki spolnega dela strogo nasprotujejo, saj menijo, da bi to trgovanje s spolnostjo potisnilo v podzemlje in s tem otežilo delovne pogoje. Švedski model primerjajo s prohibicijo, pozabijo pa na alternativne možnosti za osebe v prostituciji, ki jih švedski model ponuja. Raziskave na Švedskem beležijo upad prostitucije in argument, da je le-ta potisnjena v podzemlje, ne drži. Ovrkli so tudi trditve, da se poslabšajo delovni pogoji in da se stopnjuje nasilje.

Minimalna starost za prostituiranje je 18 let, kar je Švica sprejela leta 2014. Starostna omejitev vodi v kaznovanje strank, ki izkoriščajo mladoletne. Zagovorniki spolnega dela pa ne pojasnijo, zakaj je ena starost za prostitucijo sprejemljiva, druga pa ne.

Zagovorniki modela ne vprašujejo obstoja prostitucije, ampak govorijo o delu in storitvah. Menijo, da sta lahko stigmatizacija in nasilje nad »spolnimi delavci« izkoreninjena, brez da se prostitucijo prepove. Kupovanje

seksa je neproblematično, dokler obstaja dostopna vsem. Naklonjenost kaznovanju strank je pogosto (namerno) zamešana in povezana s kriminalizacijo in stigmatizacijo oseb v prostituciji.

Za konec

Ukrepi obeh pogledov na prostitucijo pogosto zagovarjajo represijo, zaščita ljudi pa je potisnjena na stran. Oblasti gledajo na prostitucijo v kontekstu dela in migracij. Problematično gledajo le na osebe v prostituciji brez urejenih dovoljenj in lastnike bordelov brez licenc. Zaščita oseb je napisana kot cilj, a je to le izgovor za več kontrole in regulacije. Nasprotno pa pogled na prostitucijo kot spolno delo omenja prekarne delovne pogoje, stigmatizacijo in zagovarjajo, da ima vsak posameznik pravico, da se odloča o svojem telesu in seksualnosti brez posega države.

Pomembno je zavedanje, da v primerih legalizacije prostitucije koristi prejema država z davki spolne industrije in plačanimi taksami, kot je to v Zúrichu. Države, ki legalizirajo prostitucijo, postanejo zvodniki in naročniki globalne spolne industrije.

V Švici ni moč pričakovati, da se bodo kaj kmalu pomaknili v smer švedskega modela ureditve prostitucije, saj je spolna industrija normalizirana, kritiki pa so označeni za tradicionaliste. Potrebno je raziskati, kdo financira organizacije, ki zagovarjajo spolno delo, ki imajo trenutno najmočnejši glas v debatah o trgovanju s spolnostjo. Pozornost in glas je treba dati osebam, ki so prostitucijo zapustile in jih vključiti v raziskave, saj so pogosto prezrte v pogovorih o spolni industriji. V politično diskusijo je potrebno vključiti več ljudi iz marginaliziranih skupin, saj so zelo pomemben glas.

Prevedeno in povzeto po Isler, Corinne and Jyrkinen, Marjut (2018) "The Normalization of Prostitution in Switzerland: The Origin of Policies," *Dignity: A Journal on Sexual Exploitation and Violence*: Vol. 3: Iss. 2, Article 4. Dostopno na <https://digitalcommons.uri.edu/dignity/vol3/iss2/4> (24. 9. 2020).